

et tårn, hvorfra soldater kunne beskytte den avlsgård, som lå i ler 1300-tallet. På det 8 meter højestod stod der engang På ådalen østside rejser der sig en borgbanke fra 1200 – el-

4 — Drost Peders Høj

blomster.

istfugl og odder ved åen. Det er ikke tilladt at plukke de fredede sjældne planter, blandt andet orkide-arterne Maj-Gøgeurt og Plettet Gøgeurt, den flotte gule Engblomme og de kødædende sjældne planter, blandt andet orkide-arterne Maj-Gøgeurt og på at vandet er rent og iltholdigt. På engene vokser flere steder lever der bl.a. sløvvinger, døgnflue larver og bækkørreder. Et tegn er formet af en opstigende saltthorst. I åen og dens små tilløb under isen frem til isranden syd for Daugbjerg. Dalens østside Adalen er dannet under istiden som en tunneldal – et strømløb

3 — Harrestruplund Enge og Jordbro ådal

met kirkeklokke. Måske Europas ældste fungerende kirkeklokke. her, for i et af tårnets glæmhuller hænger en såkaldt bikubefor- her tårn og våbenhus. Der er alligevel en god grund til at stoppe skib fra 11- eller 1200-tallet og med senere tilbygninger som ge andre gamle kirker har også Smøllerup et romansk kor med På kanten af Jordbro Ådal ligger Smøllerup kirke. Som så man-

2 — Smøllerup kirke og Nordrupas ældste kirkeklokke

vej gennem byen.

allerede ved stationen viser Kalk Kaminoens flagermus-skilte hjem, der oprindeligt blev bygget som flygtningecenter, men Kaminoens egenlige start- eller slutsted er Stoholm Vænder- 1860'erne. Før jernbanens tid lå her kun Stoholm Gård. Kalk Stoholm stationsby voksede frem efter jernbænestrækni-

1 — Stoholm

gelægge kortere strækninger af ruten.

Herning stopper. Man kan naturligvis også vælge kun at tilba- også påbegyndes i Skelhøj, hvor bussen mellem Viborg og borg og Skive eller tog fra Langå og Struer. Vænderuten kan Kalk Kaminoen kan starte i Stoholm, hvortil der er bus fra Vi- plantering fandt sted ved Stendal 1788.

Grønhøj og Havredal i 1760-erne, og den første egentlige skov- forsøg på hedeopdyrkning blev udført af tyske kolonister ved hede arealer åbner sig længere sydpå, hvor det første større århundreders kalkbrydning i Daugbjerg og Mønsted. De flade

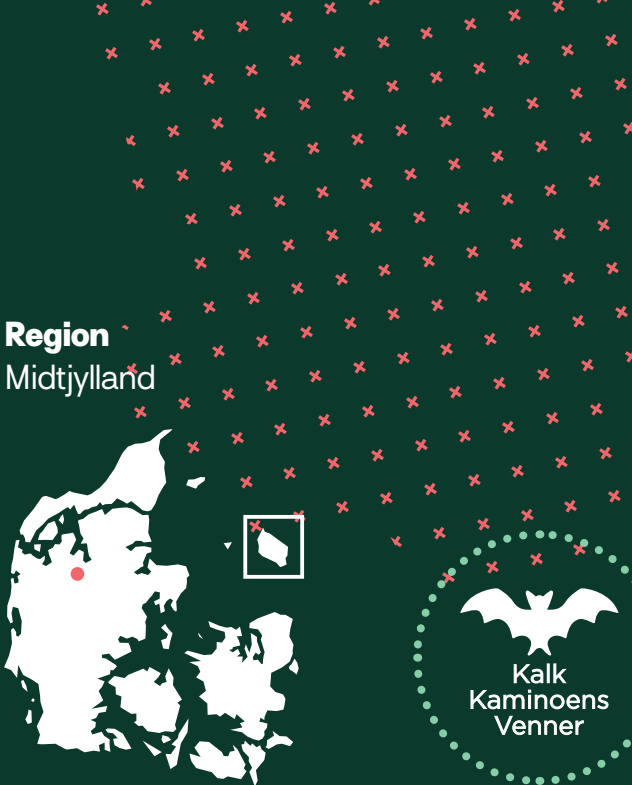
Landskabet i vænderutens nordlige del er stærkt præget af

og kulturhistorisk interesse.

gennem et smukt landskab af stor naturmæssig

Kalk Kaminoen er en vandresti på cirka 30 km

Velkommen på sporet

sagn siger dog også, at han blev taget til nåde på grund af hel- net var dømt fredløs, fordi han havde dræbt en foged. Samme Akjær skrev i 1916 romanen "Jens Langkniv", som ifølge sag- vejrværen Jens Langkniv at have haft sit tilflugtssted. Jeppe

I en af de lavfædede og soddsværtede gruber mennes lande- funktion i hele "kalkøen".

almindeligt frem til 1872. I 1861 var der omkring 15 miner i

De noget mindre kalkgruber i Daugbjerg har været enkelt- mandsminer, der var tilknyttet hver sin lokale gård, hvilket var

7 — Daugbjerg Kalkgruber og Dybdal Skov

germusarter i Danmark.

og den meget sjældne Damflagermus. Der er 17 forskellige fla-

Der er fem flagermus arter i gruberne. Vædflagermus,

godt i 8 graders varme.

vintringssted for tusindvis af flagermus. Her sidder de trygt og det meste af Jylland. I vinterhalvåret er begge kalkgruber over- vægner flagermusene atter op og flyver ud og spredte sig over dalen, mens nogle også parer sig hen i dvælen. I marts april vinterdalen starter i oktober/november. De parer sig inden flagermusene ud i ådalene og æder sig fede i insekter, inden rer til kalkgruberne. Når vejret er til det i sensommeren flyver hvor flagermusene vender tilbage fra deres sommervarter- for flagermusene, især i "sværmepæriden" i august-oktober, Natura 2000 område. Ådalene er vigtige fourageringssteder Mønsted ådal og store dele af Jordbro ådal er udpeget som

6 — Flagermusene – Natura 2000 område

brændt kalk, der skulle leveres til byggepladser i det midtlyske. også se resterne af hulveje, som blev benyttet til transport af mineindgange fra kalkbrydningen. Ser man godt efter, kan man fra ruten og følger den røde rute kan man i skoven se gamle bjerg krat til Daugbjerg Kalkgruber. Hvis man følger en atskilker Vænderuten går fra Mønsted Kalkgruber ind gennem Daug- kelskende flora med bregner, orkideer m.m.

har en sæpræget natur med blandt andet en spændende kal- europas vigtigste overvintringssteder for flagermus. Området effektiv industri brydningen. Kalkgruberne er i dag et af Nord- de og arbejdede i minegængene, men i 1873 overtog en mere op over hele landet. Indtil 1872 var det lokale bønder, der eje- landsbykirkerne, som i 1100- og 1200-tallet blev muret talrigt gynde at bygge huse af sten. De første huse bygget af sten var i den mrtæiproduktion, som var en nødvendighed, da vi be- Mønsted og Daugbjerg siden middelalderen. Kalken indgik næsten op til overfladen, og der er brudt kalk i "kalkøen" ved frem til Mønsted Kalkgruber. Saltthorsten har skubbet kalken

5 — Mønsted Kalkgruber

flin udsigt over ådalen.

Læs mere på informationstavlen ved højen. Fra højen er der en kong Erik Glipping. Peder døde i 1298 og er begravet i Sorø. gen. Drosten, den tids statsminister, havde sit embede under området. Sagnet nævner drost Peder Høseøl som ejer af bor-

hvor der en mindre udstilling om heden. Grusvejen snor sig På vej ind i heden kommer man forbi Kongenshus Hotel.

se arealerne gennem flere århundreder.

ryddede de magre jorder for skov og lod flokke af dyr afgræs- iskant, der ikke lå langt væk. Heden kom til senere, da bønder realer. Fladt er her, fordi smeltevand i istiden fossede ud fra en

Fra kanten af agerlandet ser man ud over vidtstrakte hede-

11 — Kongenshus Hede og Mindepark

ses på Skive Museum.

helt andre årsager vidtes ikke. Rester af mosefigene kan i dag tale om ofringer, kirmineilie eller de døde er havnet i mosen af 1942 og siden igen i 1944 et mosefig. Hvorvidt der har været dinsekter og fugle.

på brændsel igen en fri vandflade til glæde for padde, van- af tørv, men tørvegravningen skabte i perioder med knaphed som i dag er søer. De fleste blev dog i tidens løb overvokset ste istid, hvor aktiviteter i gletsjerøen har skabt talrige huller,

ger billedet. Her er vi tæt på isens hovedopholdslinje fra sid-

I Søgaard mose er det et markant dødislandskab, der præ-

10 — Søgaard Mose

ind til troldfolket.

der, at dåsen rejser sig på fire gloende pæle, så man kan se mulige troldfolk og en grum bjergmand. Ved midnatstid siges et heiligt sted. Das betyder dysse eller høj, og her boede alle Dåsen er hjemsted for utallige sagn og har været anset som sen. En hatformet morænebakke i et ellers fladt landskab. Umiddelbart syd for Daugbjerg får man straks øje på Da- Mønsted og bygningen af det fælles kalkbrænderi.

førte til etableringen af en forsøgsmine ved Kongens Gruber i et besøg med den hensigt at effektivisere produktionen. Det besøg. Mågesten Kong Frederik den VI atlagde gruberne

Præstegård. I 1826 modtog præsten i Daugbjerg forment

Ved foden af trappen til Daugbjerg kirke ligger Daugbjerg

9 — Daugbjerg Dås

ruiner i 1791.

Daugbjerg før en atpødelæggende brand lagde landsbyen i 1600-tallet.

de mølledam. Vandmøllen kan med sikkerhed føres tilbage til kan man stadig se Daugbjerg Vandmølle med den tilhøren- efter få år forfaldt bygningen, som i dag er helt væk. Derimod sit besøg i 1826 foranledigede opført. Succesen udeblev og

sere Det kongelige Kalkbrænderi, som Frederik den VI efter

Nord for Daugbjerg kunne man for små 200 år siden pas-

8 — Daugbjerg Minilandsby

breagne og Hjørteunge.

botaniske sjældenheder i skoven som Fruebær, Skør Bæger- tet er stærkt kuperet med adskillige jordfaldshuller. Der er flere Dybdal Skove og Daugbjerg Kalkgruber er fredet. Egkekra- temodig indsats mod fremmede tropper i Trediveårskrigen.

ned gennem lyngen, som engang husede noget så eksotisk som en renpark med rigtige samer som hyrder. I dag afgræs- ses heden af ca. 1.000 får. Et blomstrende lyngtæppe beriger oplevelsen i august og september.

Alheden har tidligere været en uvurderlig brændselskilde til brænding af kalken ved Mønsted og Daugbjerg. Lyng og lyng- tørv blev anvendt i kalkovnene, som opvarmede de rå kalk- sten til knap tusind grader, inden kalken først blev læsket med vand, derefter blandet med sand og blev til mørtel.

Længere sydpå ved det store udkgistårn bugter minde- dalen sig ned i heden. Her er rejst 39 herredssten og talrige sognesten for de herreder og sogne, som var aktive i opdyrk- ningen af heden. Nederst i dalen har hedesagens prominente personer i en runddel fået deres egne sten med deres navne.

Længere mod vest aner man tagene fra den lille landsby Resen. Her blev der under 2. verdenskrig og i årene derefter gravet mange tons brunkul. I dag er der stier gennem de tid- ligere brunkulslejer.

12 — Grønhøj Kro og Kartoffeltyskermuseum

Vi forlader lyngheden, og de flade marker tager igen over. I Grønhøj ligger Grønhøj Kro. En fredet Kgl. Privilegeret kro fra 1848. Kroen har været i Lajgaard familiens eje siden 1864. Som 5. generation driver Gregers i dag (2020) kroen sam- men med sin hustru.

Kroens staldbygninger og gæstebolig benyttes i dag til mu- seer, blandt andet et Morten Korch Museum.

Ved kroen er der en udstilling om kartoffeltyskerne. Her kan man blive klogere på den tyske indvandring omkring 1760, som havde til hensigt at opdyrke nogle af de dengang vidt- strakte jyske heder. Egentligt skulle kolonisterne blot dyrke almindelige landbrugsafgrøder, men en fremsynet læge, Dr. Erichsen, havde i Tyskland set kartoffelavl, og det lykkedes ham, at overtale kolonisterne til at dyrke kartofler. Kartofflen blev dog først accepteret som allemandsspise efter 1820. Grønhøj og Havredal er opført af de tyske kolonister, som primært kom fra Odenwald, et område ved Rhinen syd for Frankfurt am Main.

13 — Skelhøje

Fra en kæmpe gletsjerport mellem Skelhøje og Dollerup flød store mængder smeltevand ud over arealerne mod vest. Van- det udjævnede meget af det oprindelige landskab, som var skabt under den forrige istid. Herved opstod det vestjyske landskab med hedesletter og bakkeøer. Bakkeøerne var po- pulært sagt arealer, som smeltevandet ikke berørte.

Gletsjerporten havde forbindelse med et system af tunnel- dale, som strakte sig fra øst med udgangspunkt i bl.a. Ma- riager Fjord og Randers fjord. Gå et smut ned i "Skeldalen" bag kørmandsgården. Du ser her den sidste del af tunnel- dalsystemet, som har forbindelse til Hald Sø og videre til bl.a. Viborg søerne, Loldrup sø, Nørreådalen og øst på.

NORDEA FONDEN

SPOR er støttet af Nordeafonden og Miljøministeriet. I sam- arbejde med Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Skovforening, Friluftsrådet, Kommunernes Landsforening, Landdistrikternes Fællesråd og Danmarks Jægerforbund.

VIBORG
KOMMUNE

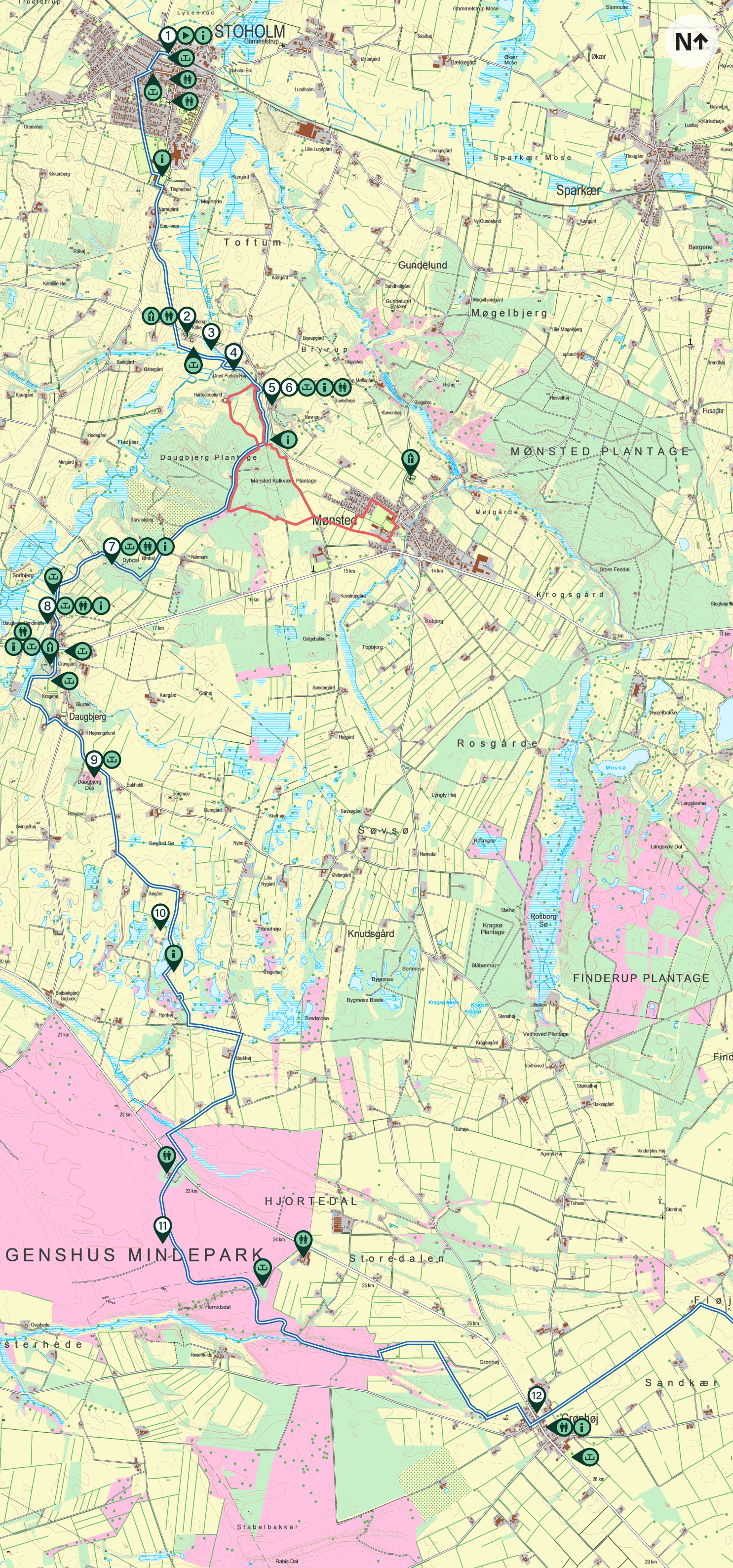
Naturen er åben

SPOR åbner naturen. I samarbejde med danske landmænd, lodsejere og frivillige kræfter byder SPOR velkommen til oplevelser i det åbne landskab. SPOR er trampestier på landbrugsjord i hele Danmark, og du er velkommen til at være med.

Tekst: Kalk Kaminoens Venner m.fl.

Akvareltegninger på infotavler: Jens Overgaard Christensen.

For mere information om SPOR generelt kontakt SPOR, Axelortv 3, 1609 København V eller ring 33 39 40 90 www.spor.dk

Kortsignaturer

- SKOV
- BEBYGGELSE
- BYGNINGER
- SØ/HAV
- HEDE
- VANDLØB
- LEVENDE HEGN
- VEJ/MARKVEJ
- STI
- HVID RUTE
- RØD RUTE
- HENVISNING
- FOLDERKASSE/START
- INFOTAVLE
- TOILET
- BORD/BÆNKE

SPOR

Se efter den gule folderkasse, her starter sporet.

Kalk Kaminoen er på sporet afmærket med flagmuslogoet og hvide pile på pæle eller beslag.

Den røde rute er på sporet afmærket med røde trekanter

Læs mere på spordk/kalk-kaminoen

Praktiske oplysninger

Du er gæst på lodsejers private ejendom og sporet er åbent for færdsel til fods. Sporet kan delvist være trampestier og derfor kan årstiden og planternes vækst påvirke passagen.

Pas på naturen, hold hunden i snor og tag dit affald med dig.

Sporet kan være midlertidigt lukket på grund af jagt.

Ikke alle toiletter på ruten har døgnåbent, nogle er kun åbne i dagtimerne. Toiletterne ved Mønsted Kalkgruber, Daugbjerg Kalkgruber og Cafeen v/Mini Landsbyen kan kun benyttes i stedets åbningstid.

